

Levelek Móra Ferenchez

1.

Móra Ferenc nevét a főváros, az ország elsősorban a gyermekek számára írt (Pósa Lajos: Az Én Újságom és a Móra által szerkesztett Gyermekek Világa című folyóiratban megjelent) versek, mesék, történetek, majd ifjúsági regényei révén ismerte meg. 1903-ban Pósa Lajos, Az Én Újságom szerkesztője (korának gyermekköltője és a népi-nemzeti epigonizmus egyik vezéregyénisége) biztatta arra, hogy az ifjúság számára írjon. „Rám parancsolta a meseírást”- vallotta az indulásról Móra.

Pósa ujjongó levelekkel ösztökölte, sarkallta az író versek, történetek megírására. Az alábbi két levél ékes bizonyítéka barátságuknak, s annak, hogy Móra szinte maga írta tele Az Én Újságomat. Nem véletlenül jegyezte meg Pósa Lajos: „Sok örömem volt már új tehetségek szárnyának bontogatásában, de senkiben sem telt annyi örömem, mint tebenned.”

AZ ÉN ÚJSÁGOM

Szerkeszti: Budapest, 1911 június 21-én
Pósa Lajos

Kedves Ferikém!

Csalavári Csalavér szépen indul, a tiszta magyaros humor csak úgy mosolyog belőle. Csak egy a hibája: az, hogy már elfogyott a kézirat. A kézirat fele a június 25-iki számban már megjelent, a másik felét a következő számba már szedik, az azután való számba már nincs kézirat, pedig Mühlbecknek rajzokat kell hozzá készíteni s hétfőn délután pedig jön a szedő a kéziratért. Hogy Az Én Újságom a rendes, pontos időben megjelenjen: két héttel előbb kell a kéziratot átadni.

Hát, édes öcsém, levelem vétele után küldjed csak Csalavért. Mentül több, annál jobb. De azért rendes, heti elbeszélésekről se feledkezzél meg, mert a te írásodból a sok is kevés.

Meg aztán itt küldök egy csomó levelet. Üzengess a gyermekeknek kedved szerint; mert amit te csinálsz, az nekem mind kedvemre való.

Csalavért meg a postát szombaton szeretném megkapni, mert különben nyugtalanokodom.

Remélem; Ilonka húgomnak már nincs semmi baja. Add át szerető üdvözetemet. Pankát, Putyukát csókolom, téged ölellek

igaz barátod

Pósa Lajos

U.i. Olvastad-e az Új Időkben hozzám írt verset?

Budapest, 1911 október 31-én

Kedves Feri öcsém!

Jaj de kár is, hogy te nem lakol itt Budapesten! Szép csendesen elbeszélgetnénk minden nap egy kicsiké, mert a levélírás, mint jól tudod, nekem nem a legkedvesebb mesterségem. Kevés is azoknak a száma, akiknek én néha néha megeresztek egy levelet.

Neked minden héten kellene legalább egy levelet írnom, de hát nekem meg egyebet alig tudok írni az örökös dicséretnél. De hát hogyan dicsérnélek, mikor mindig olyan szépet írsz, hogy majd elolvadok a nagy gyönyörűségtől. A verseid is kedvesek, naivak, formásak. Úgy mosolyog mindenik, mint a virág; úgy zümög, mint a mézhordó méhecske; úgy illan-úgy csillan, mint az aranyzárnyú lepke. Úgy örülsz, hogy rá tudtalak venni Az Én Újságom versmondójának is. Csak írd, barátom, érzem, hogy a te szíved tele van zengő dallal. Muzsikálj, muzsikálj, fekete cigányom, a boldog gyermekvilágnak. Meglásd, mennyi örömed lesz még neked idővel ebben a muzsikaszóban. Megköszönöd még te nekem egyszer, hogy zaklattalak; mint ahogy én megköszönöm már most, hogy zaklató szavamnak engedtetél és egy új forrást nyitottál gazdag szívedben.

Most szombatra küldj egy megkapó, komoly történetet, mint *A körtefa* vagy annak a kegyesüdtő ángyónak a története. Küldj postát is. Levelet ugyan most keveset küldök, mert nincs időm kikeresgélni, de írd hasból is egy csomót.

Hisz te már tudod: hogy kell, mint kell.
Ilonkának add át kézsókomat, Pankának ezer puszimat.

Maradok

szerető barátod

Pósa Lajos

2.

Szoros barátság kapcsolta neves író- és költőtársaihoz — köztük Móríc Zsigmondhoz, Juhász Gyulához, Kosztolányi Dezsőhöz.

Móríc szegedi útjai alkalmával mindig felkereste Mórát, s meleg sorokkal invitálta a fővárosba is. A Móra halálakor írt búcsúsorokból — „*Gyöngyöket szólt és csiszolt drágaköveket hullatott*” — kiérezhetjük, miért fogadta barátságába a regényíró a szegedi múzeumigazgatót.

Egy *Vér György* aláírású levélke (keltezéssel — 923. VIII. 28. — az író látta el) Móríc egyik szegedi tartózkodását jelenti Móra Ferencnek.

Móra igazgató úrnak.

Igazgató Úr, Móríc Zsigmond Szegeden van, a Kassban lakik, a második emeleten, az 54-es szobában. Nagyon szeretne igazgató úrral beszélni, korán reggel (7 órától) otthon van, ha nem tudná igazgató úr fölkeresni, úgy ő délelőtt elmegy a Kultúrpalotába. Vasárnap reggelig marad Szegeden.

péntek este

Vér György

Móríc levele a főváros egyik jelentős eseményére hívja az író. Sorából a legősztintébb elismerés és tisztelet csendül ki. Móríc volt „az, aki legalább felérez valamire az író igazi lényéből...” — állapította meg Bóka László.

NYUGAT

Kedves Barátom,
a Nemzetközi Vásáron a Magyar Írók Egyesülete egy pavilont kapott s ott mindennap biztatják az írók a népet a jóra.

Arra kérek, hogy bármely napon, — ha Pesten leszel d.e. 11—1

d.u. 4—6-ig ott vagyunk, jöjj ki és szólj a hívekhez.

Téged nem osztottunk be egy napra, — hanem az összesre.

Szeretettel vár

barátod

Móríc

Bp. 1931. V. 7.

3.

Múzeumigazgatót, régészt, író és embert meleg barátság fűzte kora szellemi életének jeles képviselőihez, többek között a Szegeden élő *Szent-Györgyi Albert* professzorhoz is. Ennek egyik bizonyítéka a következő levél:

Egyetemi Orvosi Vegytani Intézet

Szeged, május 14, 1931.

Kedves Barátom.

Sovány csereként mellékelem említett beszédemet. Azt kértem tőled, hogy olvasd el. Ezt nem azért kértem, mintha azt gondolnám, hogy te tőlem valamit is tanulhatsz, de csak azért, hogy meglásd, hogy milyen srófra jár az eszem ha netán egyszer felhasználhatnál valamire.

Te nagyon elfoglalt ember vagy, de azért, ha egyszer idővesztés nélkül teheted, adj nekem alkalmat arra hogy még egyszer összejöjjünk. Ha akarod, egyszer biciklimen kítaposok oda, ahol ásol, ha nincsen Szegedtől nagyon messze, és akkor vagy együtt nézzük, vagy pedig én ásol és te nézed.

Meleg üdvözzettel:
Szent Györgyi Albert.

(A mellékelt beszéd — sajnos — hiányzik a levél mellől.)

A leveleket közlésezi:
HEGEDŰS ANDRÁSÉ

Színházaink — kívülről nézve

Ha külföldről hazaérkezik az ember, az első pillanatokban szokatlanul találja az utcákat, házakat. Nem tart sokáig, hogy ismét otthonosan érezzük magunkat, de mindig akad néhány perc, amikor még „külföldi szemmel”, idegenül nézünk körül, s ezek a percek néha érdekes, soha meg nem figyelt arcát mutatják környezetünknek.

Most külföldieket várunk, a Budapesti Kulturális Fórumra; művészeket, tudósokat, újságírókat, köztük színházi szakembereket. Jó lenne majd megtudni: ők milyennek látják a mai magyar színházi életet. Előre kitalálni persze nem tudjuk, de megpróbálkozhatunk a „külföldről hazaérkező” pillantásával körbetekinteni.

Vannak ugyanis, akik azt tartják: a magyar színházi élet kissé provinciális; ha csak a darabok szerzőit vizsgáljuk, el kell utasítani ezt a vádat. Most nem szeretnék arra a valóban különleges esetre hivatkozni, amikor a Macskákat a londoni ősbemutató után Európában elsőként a budapesti közönség láthatta, mert ez valóban ritka kivétel volt. Egyébként sem hiszem, hogy egy vagy két évadnyi késés önmagában a provincializmus jele. Mert úgy egyébként nem nagyon van a világ drámairodalmának olyan jeles új alkotása, ami néhány éven belül a magyar színpadokra ne került volna. Artur Miller, Tennessee Williams, Peter Weiss, Dürrenmatt, Beckett még primőr darabjaikkal szerepeltek nálunk, s nem a magyar színházművészet gyengéje, ha mostanság ilyen kvalitású szerzők kevésbé jelentkeznek, mint ahogy ezek a „nagy öregek” — már aki él közülük — sem jelentkeznek túlságosan sűrűn új művekkel. A másodrendűbb, jó színvonalú szórakoztató iparosok, Peter Schaffertól, Tankred Dorston át Murray Schisgalig és Neil Simonig szinte állandó szerzői névelő színháznak.

Azt sem mondhatnánk, hogy a szocialista országokban bemutatott remekművek nem kaptak helyet nálunk, legföljebb azt, hogy a baráti országok drámaszerzői közül nem mindegyikre figyelnek a hazai dramaturgiák. Akadna talán bővebb választék, mint amelyekkel évadonként találkozunk.

A klasszikusok pedig a magyar szerzőnek számító Shakespearétól Lope de Vegán át Caraggialeig szinte állandóan jelen vannak színpadainkon, s ez talán mégsem a provincializmus jele.

Nem ebben jelentkezik a provincializmus — mondják mások —, hanem bizonyos színházi törekvések és játékmódok, — például a lengyel vagy más európai országok avantgardejának — hiányában.

Azt gondolom, hogy ez is csak részben igaz. Bár manapság már a színházi heppeningre is volt példa idehaza, de mintha ez a fajta kísérlet máshol is csak nagyon szűkörű érdeklődést váltott volna ki, és ezért a világon mindenütt visszavonulóban van. Egyébként is: egy ország színjátékszása nem bújhat ki nemzeti bőrből. Persze nem is kell nemzetiszínű leplekbe burkolóznia, mint amivel manapság egynemely előadáson találkozunk. Arról van csak szó, hogy nem fordíthat háttal olyan nemzeti tradícióknak, amelyek a színészi játékra és ennek következtében a befogadóra, a nézőre is oly jellemzők voltak évtizedekig. Márpedig Magyarországon — néhány kivételtől eltekintve — a századfordulótól a hatvanas évekig olyan színház volt jellemző, amelyben a drámák a polgári konvencióknak tettek eleget — s ez gyakran csak a felszínén módosult, amikor kötelezően közösségi máz került a hagyományos sablonokra — s a fő vonzerő a színházban a színész szólója volt. Az elmúlt két évtizedben e téren történt a legtöbb változás; különböző drámatípusok lettek otthonra a magyar színpadokon, s némi utóvédharcok árán ma már többé-kevésbé elfogadott tény, hogy az író, színész, rendező szent-háromságában — nem a másik kettő nélkül — mégis a rendező a meghatározó személyiség egy adott előadás létrehozásában. S ha a magyar színházi élet nem tartozik a nemzetközi élvonalba — ennyit el kell ismernünk —, azt hiszem, ennek éppen az az egyszerű oka, hogy ezek a meghatározó személyiségek jók, közepesek, rosszak, de szenális, de legyünk szerényebbek: nemzetközi mértékkel mérhető alig, vagy nagyon kevés van közöttük.

Am ha most mégis ilyen külső szemléldőként vizsgáljuk a helyzetet, valamit észre kell vennünk, s ez a műsorrendekből is kitetszik. A magyar darabokból számszerűen nincs hiány. Sajnos, Örkény mértékű, súlyú drámaírók nem kopogtatnak az igazgatók ajtaján. Viszont van egy sajátos törekvés, amely a magyar népi színjátszás hagyományából akar meríteni. Ennek pedig az ének és a tánc mindig szerves, meghatározó része volt. Úgy tetszik, a tiszta forrásokból meríteni itt sem lehetetlen, hiszen az elmúlt évek talán leg-sikeresebb bemutatója a Csiksomlyói passió volt, s talán az István, a király sikerét is — nem filmen, hanem kizárólag színházi előadás formájában — nem csupán a történelmi példázat pikantériája biztosította, hanem a zene mellett az az elementáris erejű tánc, amely a nézők érzelmeit is magával sodorta. Nem volt ilyen sikeres a Magyar Elektra várszínházi előadása, de arra példa, hogy ez az út továbbra is járható.

Mit fog hát látni a külföldi szakember, ha meglátogat magyar előadásokat? Ha jó helyekre viszik —, s ebből is van elég jó színvonalú —, a világ bármely pontján elfogadható, klasszikus műveket, néhány, talán a nyelv ismerete nélkül is szórakoztató előadást; de majdnem biztos vagyok abban, hogy a legnagyobb érdeklődést ezek a sajátos magyar előadások váltják ki. Mert a provincializmusnak nem a kozmopolitizmus az igazi ellentétele, hanem amikor olyan mélyen, őszintén és eredeti módon tudunk magunkról beszélni, hogy ezzel valójában minden nemzet számára érdekes gondolatokat tudunk megfogalmazni. A magyar művészetek közül erre mindenekelőtt a zenének, de talán az irodalomnak, sőt a filmművészetnek is sikerült jó néhány példát felmutatnia.

BERNÁTH LÁSZLÓ

KOPASZ MÁRTA METSZETE